

Falleres Majors de Torrent

El 1971 va sorgir la figura de la fallera major de Torrent i al 2020 celebrem 50 anys de representació de la festa torrentina. Repassem els orígens del càrrec.

En la nit del 19 de març només queden les cendres i el record d'un exercici faller que es va oblidant amb els anys, les úniques guardianes de la memòria són l'hemeroteca i les falleres majors. Una banda i una joia van passant de generació en generació, junt amb les il·lusions i vivències que conformen la història viva de la nostra festa. El 2020 la capital de l'Horta Sud celebra el 50é aniversari de la creació del càrrec de fallera major de Torrent: el nostre patrimoni immaterial més preat, ja que les seues veus són el testimoni d'una època, història viva de la festa i la ciutat.

El 1968 es produïx la refundació de les falles de Torrent, una segona època on la falla de la Plaça i Àngel de l'Alcasser tornen a plantar falla amb les seues màximes representants: Elvira Iborra i Rosa M. Ros (major i infantil de la plaça) i Mari Ángeles Roig i M. Carmen Lizondo (major i infantil d'Àngel de l'Alcasser), les que van ser, de facto, la cara visible d'esta incipient festa després de la repressió i prohibició de la festa pel succés de la tombà de les falles de 1957.

El 1969 es van reenganxar a l'activitat fallera la comissió de l'Avinguda, Ramón y Cajal, Poble Nou, Sant Roc, Sants Patrons, Antoni Pardo, Toledo i Sedaví i la nova Sant Pere Alcàntera (que dos anys després va desaparèixer). En eixe any es creà de nou la Junta Local Fallera i es que per aquell moment com apunta Beguer "L'arbre havia rebrotat"[\[1\]](#). Este va ser el primer any del incipient ens que anirà creixent i millorant conforme evolucione la festa. Des del punt de vista representatiu cada falla tenia la seua fallera major i fallera major infantil, de manera que al ser una festa tan incipient no calia una figura superior que aglutinara la representació de tota la ciutat i així seguirà fins 1970. En este exercici augmenta el cens[\[2\]](#) i es confirma la gran eclosió fallera, que havia passat de plantar 2 falles en 1968 a plantar dotze en 1970. "[\[3\]](#)

No va ser fins el 1971 quan la Junta Local decidix formalment crear el càrrec de fallera major de la ciutat, que serà triat per la Junta i l'ajuntament entre les joves de la ciutat, tal i com ho arreplega el primer El Granerer:

La primera fallera major de Torrent: M. Carmen Fernández Cubes

En eixe exercici, tal com arreplegava el cronista Vicent Beguer i Esteve:

Aunque las fallas se inician en esta segunda etapa en el año 1968, no surge una Fallera Mayor de todas las fallas hasta el año 1971, siendo la primera en ostentar esta preciada distinción la señorita María del Carmen Fernández Cubes, en acto que se celebró el 12 de marzo de 1971 en el cine Montecarlo, actuando de mantenedor don Tomás Martínez Soto.[\[4\]](#)

"L'any 1971 fou important. Se palpava en l'ambient ja funcionant prou bé la Junta Local Fallera i tenint totes les falles esperit de col·laboració, es va proclamar Fallera Major

de Torrent. I el 12 de març de 1970, fent de mantenidor el meu volgut amic Tomàs Martínez Sotos, se va proclamar Fallera Major de Torrent a Mari Carme Fernàndez Cubes, en el cine Montecarlo. Se va crear l'emblema «Torre» en 1971, en las categories d'or, plata y coure, per a premiar les actuacions dels hòmens que, per qualsevol circumstància, se distingixquen pel seu amor a les falles i haver treballat per elles. President de la Junta Local Fallera, Pasqual Chuan Benlloch.” [5]

La premsa del moment va arregar a doble pàgina este esdeveniment faller: la primera proclamació (que no exaltació encara) de la fallera major de Torrent:

El viernes día 12 de marzo, a las once de la noche, y en la sala del cinema Montecarlo de esta ciudad, tuvo lugar el solemne acto de proclamación de la Fallera Mayor, señorita María del Carmen Fernández Cubes. Abrió el acto la actuación destacada del Orfeón Polifónico Torrent del Círculo Católico, premiando el público su maravillosa actuación con prolongados aplausos.

Luego se efectuó la presentación de las doce señoritas que componen la Corte de Honor, que fueron investidas por el concejal delegado de Fiestas, don José Roig Alegre. La Fallera Mayor subió acompañada de los componentes de la Junta Local Fallera y del brazo del de la ciudad, don Vicente Beguer Esteve que, tras haberle impuesto la banda de su reinado y la Torre de Plata de la ciudad, la acompañó a su estrado presidencial, en medio de los acordes del pasodoble fallero y las atronadoras ovaciones del público, puesto en pie.

Seguidamente tuvo lugar un emotivo acto con motivo de concederle la Torre de Oro a don Pascual Romero Carratalá, hombre trabajador incansable en pro de las fallas y de las actividades torrentinas. El que hizo famoso su seudónimo de «Pep el Tranquil» en «Les ripiaes» que publicó, incansable, en el semanario «Torre». El señor Beguer Esteve, al dedicarle este sentido homenaje, tuvo frases de elogio para su persona, que el propio señor Romero contestó visiblemente emocionado, con un verso de su mejor estilo, dedicado a la Reina de Fiesta.

Seguidamente, el discurso mantenedor puso el relieve al acto y, con su fácil oratoria, deleitó al auditorio con su elocuente discurso, en el que glosó la belleza las virtudes de la mujer valenciana y la más pura esencia de las fiestas falleras. El Himno a Valencia fue interpretado al final por la Banda de Música del Patronato de la juventud obrera, y actuó de locutor, el presidente de la falla de la Avenida de los Mártires, señor Boix Miquel. Una velada auténtica de promoción fallera, en que el público que llenó la sala del Montecarlo salió complacido por su belleza colorido y entusiasmo.[6]

Pepe Roig saluda a la fallera major el dia de la seua proclamació mentre l'alcalde de Torrent, Vicent Beguer sosté la primera banda de fallera major de Torrent a l'any 1971: M. Carmen Fernández Cubes.

Els mitjans de comunicació ho tenien clar en afirmar que es tractava d'un gran acte de promoció i publicitat fallera en ple fervor d'esta festa en la ciutat: el conegut boom faller de finals del 60 i principis dels 70. M. Carmen Fernàndez va ser la total protagonista vestia una seda en tons perla, brodada en or amb davantals curts amb fils també daurats i una cinta a joc a la cintura de gran amplària, cal destacar que no portava cinta a l'escot (a

la manera tradicional de vestir de valenciana). En eixe acte se li va fer entrega del pergami acreditatiu i d'una gran banda de fallera major amb la bandera nacional, i a la part alta una franja amb la senyera on, sobre el blau, s'havia brodat un gran escut de la ciutat. Crida poderosament l'atenció els quasi 20 centímetres d'amplària de la banda que tapaven pràcticament tot el cos de la jove. Altra dada curiosa és que la protagonista va rebre la insígnia de plata de la ciutat, ja que l'emblema de la torre de fallera major no s'inventaria fins molts anys després. M. Carmen Fernández Cubes era fallera de l'Avinguda, però no havia sigut fallera major l'any anterior de la seua comissió, ja que directament la Junta Local i ajuntament triaven a una jove per a representar a la ciutat. Una pràctica que continuarà ben passats la meitat dels 70.

Les falles de 1971 van ser molt fructíferes i van assentar la seua importància a la capital de l'Horta Sud, llevant-se complexos en vers el cap i casal, tal com arreplegava el setmanari Torre:

“Se terminaron ya aquellos argumentos y opiniones que minificaban estas fiestas de tanto raigambre popular, aduciendo algunos que, como estábamos tan cerca de la capital y en Valencia había tantas y tan buenas fallas, no valía la pena de que Torrente, estando tan cerca, gastara su pólvora en las fallas. (...) Así podemos hoy afirmar que este año se han perfilado ya muchas cosas en bien de la fiesta, y lo principal está en que entre las doce fallas movilizan a toda la ciudad, estando distribuidas de forma que no queda ningún rincón, ninguna calle que no tenga asignada su falla. Más de mil quinientas señoritas falleras, ataviadas con el típico traje regional, desfilaron estos días según sus distintos actos que en particular y en conjunto se han realizado, y fueron más de setecientos los hombres y jóvenes que acompañaron en este maravilloso elenco femenino, con músicas, pólvora y alegría en las calles de Torrente.” [\[7\]](#)

Com veiem 1.500 joves i més de 700 homes formaren part de la festa el 1971, el que suposava una participació de 2.200 fallers, un percentatge major de fallers que a l'actualitat, on el cens faller és de vora 6.000 comissionats repartits en 29 comissions en una ciutat de 82.200 habitants [\[8\]](#).

Josep Vicent Andreu comentava en la mateixa línia l'esforç de les comissions que havien invertit més de milió i mig de pessetes en els festejos:

Avui en Torrent el pressupost aproximat de les falles es de 1.530.000 pessetes, i además és enguany quan per primera vegada les testes han estat presidides per Maria Carmen Fernández Cubes, Fallera Major nomenada per la Junta Local Fallera. Crec sincerament que les comissions falleres han aconseguit que'l poble no surta tant de la ciutat per anar a València a vore les festes, i encara me atrevixc a dir que dins d'uns anys tindrem ben poc que envejar a les festes de la capital. [\[9\]](#)

La part més crítica de les falles de 1971 va ser l'elevat cost dels paradors i l'entrada al mateix, tal com criticava J.A.P. també al setmanari Torre:

Lo que me dispongo a criticar a capa y espada es la vergonzosa organización en cuanto a la entrada de los paradores falleros se refiere. Este año se ha hecho lo que les ha venido en gana. Se han subido los precios a cantidades verdaderamente bochornosas en una misma noche. No se han aforado los paradores, dando así una entrada ilimitada. No se ha pensado en el joven económicamente débil, con todo su santo derecho a la diversión.

Es más, se han aprovechado de la situación monetaria del individuo. Hay que dar una relativa facilidad a toda persona que por estas fiestas quiera divertirse.[\[10\]](#)

FMT 1972: Purín Mora Alandi el dia de l'ofrena.

Fallera major de 1972: Purín Mora Alandi

Amb el bon regust de les falles de 1971 arribem a juliol del mateix any, moment de triar a la reina de les festes patronals, càrrec que recau en Purín Mora Alandi. El 23 de juliol es va celebrar en la sala Dandy l'acte de coronació per part de l'alcalde Beguer. Huit mesos després Purín seria proclamada fallera major de Torrent, tal com s'anunciava en la portada del setmanari Torren en gener de 1972:

Desde el pasado año en que se estableció ya como norma, siempre que las circunstancias concurren favorablemente, queremos que se haga tradicional ésta de que la Reina de las Fiestas Patronales, que celebra nuestra ciudad cada año a finales del mes de julio, pase a ser la fallera mayor de todas las fallas de Torrente. Así, este año será la que ostente esta distinción la señorita Purín dora Alandí fue reina excelente de nuestras Fiestas Patronales y ahora volverá a presidir con su belleza y simpatía nuestras próximas jornadas falleras. Estará también rodeada de la misma Corte de Honor que en las pasadas fiestas, y son todas y cada una de las falleras mayores de las once fallas que se plantarán en Torrente este año.[\[11\]](#)

Els orígens fallers de Purín Mora estaven a la falla de La Plaça. Per a la seua proclamació va estrenar una seda roja brodada en fils d'or, amb un cos de màniga de farol i cintes verdes a la cintura i a l'escot. El 10 de març, va tindre lloc la seua proclamació al cinema Montecarlo, replet de públic. El moment més esperat va ser quan pujar per la passarel·la, acompanyada per l'alcalde. El president de la Junta Central Fallera, Francisco Alarcó Alarcó, va actuar de mantenidor, ressaltant la bellesa de la nostra festa. Va haver-hi lliurament de rams a les falleres i condecoracions i diplomes de Torres d'or i plata per a la Fallera Major i per a jerarquies i una sorpresa: la presència en el local del famós locutor de Televisió Espanyola José Luis Uribarri, al qual se li va imposar la torre de plata i la presència de la qual va ser acollida amb simpatia pel públic. A la seua proclamació va acudir la fallera major de l'any anterior, que es va llevar la banda i li la va col·locar a Purín. M. Carmen Fernández lluí un mocador nugat al dit, a l'estil de l'època.

Les falles van transcórrer en normalitat: En la nit del dia 14 la Cavalcada del Ninot va ser un exponent de la ja madura organització de Junta Local. En la vesprada del dia 17 es va celebrar l'Ofrena de Flores a la Verge, amb més de 1.500 participants, entre senyorettes i xiquetes, que, abillades amb el vestit regional, van recórrer els carrers de la ciutat. La fallaAVINGUDA guanyava el 1r premi de la categoria A i Cotxera, el de la categoria B.[\[12\]](#)

Fallera major de 1973: M. Aurora Martínez Simó

Les festes patronals de 1973 van tindre com a regina a Amparo Zafón Peris, però al març següent no va ser fallera major, sinó M. Aurora Martínez Simó, que no era fallera censada, però sempre havia participat en les activitats de la falla Ramón y Cajal, d'on li ve la seua relació fallera. Tal i com comenta en una entrevista al bolletí d'informació municipal, M. Aurora es va assabentar que anava a ser fallera major oficialment el 16 de gener del mateix any, "encara que ja sabia alguna cosa"- comenta la jove, que afegia "mai he sigut fallera en quant lluir el vestit de valenciana, però he participat en elles des de sempre, en la falla

Ramón y Cajal i adjacents. Sabia que en algun moment hauria de ser fallera major o de la Cort. Era per a mi una gran il·lusió.”[\[13\]](#)

El *Torrente*, boletín de información es feia ressò del nomenament d’Aurora de la següent manera:

Previa la propuesta de la Junta Local Fallera, La Comisión Permanente Municipal ha otorgado la distinción de Fallera Mayor de todas las Fallas de Torrente para 1973, a la Señorita María – Aurora Martínez Sanó. La noticia la damos como primicia ya que este nombramiento se ha producido en el mismo momento de cerrar esta nuestra edición y, gustosos, le hemos cedido espacio a esta joven y bella torrentina que, con sus diecisiete años, presidirá todos los actos más importantes en las próximas fiestas josefinas. Acertada consideramos esta elección ya que en la Srta. María-Aurora, se unen cualidades muy esenciales para ser una excelente Fallera Mayor; su belleza indiscutible y una importante dosis de simpatía. Con esto y con la ilusión que siente por nuestras fiestas falleras, sabemos que ha de continuar creciendo en entusiasmo el éxito de nuestras jóvenes que representan lo mejor de las fiestas. La alegría serena de la juventud que nuestra Fallera Mayor lleva como un distintivo en su cara morena, en su boca hecha a la sonrisa, en su abundante pelo, en sus ojos grandes que se exhiben como faros luminosos abiertos a una esperanza ilimitada de felicidad. Desde estas columnas deseamos a la joven Aurora y la familia Martínez Simó, extrema felicidad en todo el curso de las próximas fiestas de San José.[\[14\]](#)

En la proclamació de María Aurora Martínez va intervindre l’Agrupació Folklòrica Valenciana i va fer de mantenidor el doctor en Dret, Felipe Llopis Planell. Tal i com va arplegar la premsa del moment i com va eixir publicat a la crònica de El Graner de l’any següent, la proclamació va ser el 9 de març.

En la noche del día 9 de marzo, y en el cinema Montecarlo, tuvo lugar el solemne acto de proclamación de la Fallera Mayor, señorita María Aurora Martínez Simó. Con la sala llena de selecto público, en sitio preferente las autoridades locales con alcaldes de los pueblos vecinos, y el escenario engalanado de flor natural, se inició el acto ocupando el sitio de honor la Fallera Mayor saliente, señorita Purín Mora Alandi, que fue acompañada del teniente de alcalde y presidente de la Junta Local Fallera, don Vicente Miguel Ferrandis.

Don Jaime Santonja fue llamando a las doce señoritas de la Corte de Honor, que fueron ocupando sitio preferente en el escenario, tras de serles entregados ramos de flor y la banda honorífica que se les impuso. Siguió la lectura del acuerdo de la Corporación Municipal, nombrando Fallera Mayor a María Aurora Martínez Simó, quien, del brazo del señor alcalde, don Vicente Beguer Esteve, subió al trono en medio del afecto y aplauso del público, tras efectuar el relevo de ritual y el cambio de regalos entre la entrante y saliente; regalos que se hicieron extensibles a todas las señoritas de la Corte, como obsequio de la Fallera Mayor. El señor alcalde impuso la torre de plata a la señorita María Aurora y al ilustre mantenedor, y acto seguido Aurelio Torrijos pronunció unos versos dedicados a Torrente en fallas, siendo muy aplaudido. Don Vicente Beguer, tras de unas palabras de salutación y de introducción al solemne acto, hizo la presentación del mantenedor de la fiesta, don Felipe Llopis Planell, el cual inició su discurso con una alusión a la Fallera Mayor y a su Corte en que intercaló las frases poéticas por la presencia en las fiestas de la mujer valenciana, y terminó con un saludo y una exaltación de las

torrentinas y del atavío del precioso traje regional. Se refirió luego a la generosidad de Torrente, que se distinguió siem-pre por su tenaz escuerzo y laboriosidad puesto de manifiesto en el campo y en la industria. Hizo un breve repaso histórico a la genialidad fallera, a la agudeza de la crítica y sátira de las fallas, que son —dijo— como un inmenso escaparate al mundo que tiene la gran virtud de ejercer la crítica de todo en forma jocosa, para, después, convertirla en cenizas, para volver a empezar con nuevos temas. El señor Llopis Planell fue muy aplaudido en los distintos momentos de su inspirada disertación, que, sintetizando, se puede afirmar que fue como un piropo a las mujeres y un cordial y encendido elogio a Torrente, que brindó como fiel enamorado de la ciudad y sus fiestas falleras.[\[15\]](#)

Com a curiositat podem dir que en les primeres “proclamacions” o exaltacions el tro de la fallera major era llogat i en 1973 i en avant s'utilitzava el de la falla de La Plaça: una butaca a l'estil clàssic, amb el seient cobert de cuir roig, al que el tallista li va afegir una talla al remat amb la torre de Torrent, símbol present a l'escut de la falla i element icònic per excel·lència de la ciutat. A més a més es van afegir els embellidors dels reposa braços i pots. Així ho podem contrastar amb les fotos de l'exaltació de 1973, on María Aurora Martínez Simó es va seure en ell; i el 1974, Mª Asunción Cubes Segura; fins i tot es va gastar en la presentació de la reina de les festes de 1975, Amparo Femenia Gil. Pep Roig, faller de la Plaça i president en eixos moments de la Junta Local va tirar mà d'este emblema.

Eixe any també es va celebrar la a ronda de Cotxes de l'Antigor:

III RONDA FALLERA AMB COTXES DE L'ANTIGOR

El domingo día 11 de marzo, sobre las 10'30 de la mañana, llegaron los componentes de la «III Ronda Fallera amb cotxes de l'antigor». La componían una caravana de unos treinta coches antiguos, antiquísimos, que entraron en Torrente por la carretera de Albal, escoltados por moto-ristas de tráfico de la Policía Municipal de Valencia, a la que se unieron, en Torrente, los del Ayuntamiento de la ciudad. Al llegar la caravana frente al Ayuntamiento descendieron de sus coches todos los expedicionarios, entre los que destacaban la Fallera Mayor de Valencia, señorita Encarna Folgado, con toda su Corte de Honor, y el presidente de la Junta Central, don Francisco Alarcó. Al descender de los coches fueron cumplimentados por el señor alcalde de la ciudad, don Vicente Beguer Esteve, miembros de la Corporación y de la Junta Local, que invitaron a la comitiva a descansar unos instantes en los salones de la Alcaldía, en donde la primera autoridad local pronunció unas palabras de bienvenida a los componentes de esta III Ronda de los coches antiguos, que viene constituyendo como un mensaje de acerca-miento de todos los pueblos falleros. Seguidamente don Vicente Beguer impuso a la Fallera Mayor de Valencia la «torre de plata», y por los tenientes de alcalde don Vicente Miguel Ferrandis y don Pascual Alejos Piles, y con el concejal delegado de festejos, señor Roig Alegre, se impusieron las torres de cobre con «buñol» a las distintas señoritas de la Corte de Honor de la Fallera Mayor de Valencia.

Luego, a la salida de la caravana, las falleras de Torrente obsequiaron a la III Ronda con una selección de productos de chocolate y escobas de juguete, que son la genuina representación de la industria y artesanía local por ser las pioneras. Sobre las once de la mañana, los expedicionarios continuaron su ronda fallera, siendo despedidos por las autoridades falleras y público con grandes muestras de simpatía.

I de la setmana de falles, podem destacar la cavalcada, presidida per la fallera major:

de los festejos de mayor ambiente popular es el que tuvo lugar en la noche del día 12, la Cabalgata del Ninot, que cada año va tomando mayor incremento en esta ciudad. Las doce comisiones desfilaron, exponiendo sus críticas con los ninots y comparsas alusivos a los motivos de cada una de las fallas. El orden del desfile, que se inició a las 8'30 de la noche para terminar a las 11, fue el siguiente: Abría la marcha la falla de Padre Méndez, con el lema de «La guerra totalitaria», y le seguía la barriada de La Cochera, con «La temperatura»; plaza de San Roque, «Falta de vigilancia»; Santos Patronos, sobre los concursos de la tele; Ramón y Cajal, en «Clases de peixca»; calle de Toledo, «Per culpa de la pompa»; calle de Sedaví, «Tot lo que pucha»; Poble-Nou, «La dona, eixe dimoni»; avenida de los Mártires, «Les maneres de lligar»; Falangista Pardo, «Cuernos de moltes clases»; Angel del Alcázar, «Fraseología futbolera», cerrando la plaza del Caudillo, con «Les quinielles», y tras de las doce fallas, la Fallera Mayor, señorita María Aurora Martínez Simó, presidió en artística carroza, con toda su Corte de Honor. Las músicas, el jolgorio y el enorme gentío estuvieron presentes en todo el recorrido de la cabalgata, y frente al Ayuntamiento, en un gran tablado, las autoridades y Junta Local Fallera presenciaron este magno desfile. Tras de la Cabalgata del Ninot, el día 13, a las 11 de la noche, tuvo lugar, en el Hotel Lido, de El Vedat, una extraordinaria fiesta con baile de gala en honor de la Fallera Mayor y su Corte de Honor, con la desta-cada asistencia de las autoridades y comisiones falleras.

Fallera major de 1974: Asunción Cubes Segura

El 1974 va ser nomenada fallera major Asunción Cubes Segura, de la falla de La Plaça.

Fallera major de 1975: Amparo Femenia Gil

El 1975 una jove Amparo Femenia, de la falla carrer Toledo es convertia en la primera fallera major d'esta comissió. Amparo va estar acompanyada d'una Cort d'Honor formada per 14 joves de la ciutat. El dia de la seua proclamació Amparo va lluir una seda valenciana, va ser una nit de divendres, 7 de març al cine Montecarlo. El mantenidor va ser Miquel Sorribes i Santarraría, qui delectà al públic amb una peça de fons contingut a més de brillant oratòria. Va fer un cant de les costums torrentines i les protagonistes^[16].

La setmana fallera va transocrrer en total normalitat, tal com diu Beguer:

El diumenge, dia 16, es quan se dú la imatge de la nostra volguda «Xeperudeta» -per la Falla de la Cotxera- acompanyada per toles les altres Comissions i presidida per la Fallera Major i la seua Coi, d'Honor, des de l'Església d. «Bon Consell» a l'Arxiprestal de l'Assumpció, que com sempre fou un acte emotiu. Si bé, quan l'esclat es més lluminós i de vertader afecte es quan les catorze falles (incloem la del proper poble de Picanya), ofereixen precis i flora a la nostra Patrona. Aquest acte va tindre efecte el di a 17 de mar, i pot dir-se que foren incomptables els ramells, les cistelles, així com les al·legories sobre la nostra terra i ciutat les que falleres, falleretes, fallerets i fallers depositaren als peus de la nostra Verge Santa Maria de Folla i Desemparats.

La Missa a Sant Josep, i l'Operació «kilo». Mai deuran oblidar-se els fallers de Sant Josep, i perxó cada any li celebren la Missa, amb la concurrència de tots ells, presidits per

les Autoritats locals, Fallera Major, Cort d'Honor i Junta Central de Falles. Finalitza dit acte religiós, totes i cada una de les comissions donen remat al que s'ha constituït en la «Operació kilo», que consisteix en portar a l'Asilo de Santa Elena, de nostra ciutat, obsequia tals com menjars, dolcets i tabac per qua qu'els vellets -allí allotjats- celebren també el di a del Sant que fou Pare de Déu.[\[17\]](#)

Al Granerer d'eixe any li van dedicar la seguen poesia:

Com un hort sempre fragant

i un esclat primaverenc

roses y clavells pregonen

la festivitat fallera

color i llum excel·lents.

Empar Femenia Gil

te condicions de Regina:

coronen, la Cort d'Honor

pomell de roser collit

d'aquest jardí qu'es Torrent.

Fallera major de 1976: Rosa Ros Mora i la primera Crida

La primera fallera de Torrent en pronunciar la Crida va ser Rosa Ros Mora (que havia sigut la primera fallera major infantil de la Plaça en la seua segona època, en 1968, junt amb Elvira Iborra). La intenció de la nova Junta Local fallera, sorgida amb el canvi d'alcaldia, apareix reflectida en el programa de festes, molt important en quant a la creació de nous concursos que configuren l'actual festa a Torrent. La Crida s'ubicà a l'Ajuntament en la nit del 8 de març. S'inaugurà la primera Exposició del Ninot, en una sala de la Torre, restaurada recentment en aquell temps i a la seua vegada la Junta Local va inaugurar el seu primer estandart:

“El 29 de febrero la iglesia parroquial de l'Assumpció de Ntra. Senyora celebrará la bendición del estandarte, ante una misa comunitaria, con la asistencia de la fallera mayor, su corte de honor y primeras autoridades, junta local y presidentes y falleras mayores de las 15 fallas de la ciudad, siendo los padrinos don Vicente Soria Planells, alcalde la población y su distinguida señora doña Concepción Fernández Roig, después del solemne y brillantes acto habrá un vino español.”[\[18\]](#)

L'Ajuntament d'aquell moment, situat a la plaça major (actual casa de la Cultura), va ser l'escenari per proclamar als torrentins l'arribada de les falles. La primera en pronunciar el crit de festa va ser Rosa Maria Ros Mora[\[19\]](#), una jove de 17 anys que ostentava l'honor de ser la fallera Major de Torrent de 1976, en un acte que apareixia arreplegat al programa

d'actes com "Crida de la setmana fallera". Com veiem no va pronunciar el seu discurs a soles, sinó que l'acompanyaren l'alcalde de Torrent, Vicente Soria, (el que es convertí ja en tradició, al igual que en el cap i casal), però a més a més també va pronunciar unes paraules el president de la Junta Local, José Roig Alegre (el parlament del càrrec de JLF va desaparèixer del protocol de l'acte conforme passen els anys). Rosa Ros, en primera persona comentava que:

"Al ser la primera Crida no teníem referències prèvies a Torrent. Recorde que m'escriviren unes paraules per tindre un text de recolzament i saber quin era l'estil que havia de tindre una parlament d'eixes característiques. Pensí que com era la primera vegada no quedaria malament, perquè no es podria comparar amb cap discurs anterior. Tot i així, vaig assajar moltíssimes hores davant d'un espill. Encara em sé de memòria el discurs... Va ser un any molt important, amb molta expectació recorde a moltíssims fallers baix del balcó." [\[20\]](#)

El discurs que va pronunciar Rosa encara el conserva, un document mecanografiat i amb les correccions fetes a boli d'una jove de la seua edat, un text molt treballat a colp d'assaig, que transcrivim a continuació:

Torrentins!

Em cab la satisfacció i l'orgull de ser jo la primera Fallera Major que us fa des d'ací, des d'este balcó de nostra casa Ajuntament, este acte per a mi, ple d'entusiasme i d'ànima torrentina de la crida fallera. Açò vol dir, que de tot el meu cor us invite a que ja, des d'ara mateix, ompligueu els carrers i places del nostre volgut Torrent en multitud alegre i riallera que, oblidant per uns dies amargors, penes i treballs de tota classe, per a tan sols disfrutar, apurant-les a més no poder, estes festes de les falles de Sant Josep.

Jo us demane que sapigau fer, d'entre el fum de traques i tronadors, els alegres sons de les músiques, les desfilades de vostres comissions i, per damunt de tot, el regust de golosina celestial dels daurats bunyols, l'aixarop que, junt a les darreres espurnes de nostres falles cremades, facen l'engendrament del nou cuquet faller que ens done les pròximes falles de l'any que ve.

Torrentins! Visca València! Visca Torrent!

Visquen les falles de Sant Josep!"

Rosa encara recorda emocionada eixa nit: "Són actes tan importants que passaren molt de pressa"-i conclou que al- "Eixir al balcó hem va impressionar molt tanta gent vestida de regional, tots amb el seu estandart i sobre la barana del balcó estava el meu mantó de Manila que m'havia regalat Junta Local." [\[21\]](#) Amb estos nous aires arribà esta primera celebració de la Crida, així ho arreplega el Torrente Boletín de Información d'abril d'eixe any:

"El día ocho de marzo a las nueve de la noche, tuvo lugar, por primera vez en la Ciudad, el acto de la "crida", en la que tomaron parte, en una llamada al vecindario y a los visitantes, que fue como una invitación pronunciada por la fallera mayor, el presidente de la Junta Local y el alcalde de la Ciudad." [\[22\]](#)

Per la seua banda, Aurelio Torrijos en Las Provincias va fer la següent crònica:

“Se ha celebrado por primera vez en nuestra población el acto de la crida, la cual a tenor de lo ocurrido ha tenido un éxito sin precedentes. La plaza del Cauillo y adyacente se hallaba repleta de numerosos público. Frente al Ayuntamiento las 15 fallas de la ciudad con sus correspondientes estandartes, y la casi totalidad de sus componentes ataviados con sus trajes. En el balcón del Ayuntamiento, el estandarte de la Junta Local, miembros de la misma, la fallera mayor con su corte de honor y nuestras primeras autoridades.

Abrió el emotivo acto el presidente de la Junta Local, d. José Roig Alegre, dando paso a nuestra fallera mayor, señorita Rosa Maria Ros Mora, siendo después el alcalde don Vicente Soria Planells, quien cerró las alocuciones, palabras llenas de elogio y grandeza de los tres oradores, haciendo vibrar la público de emoción, los aplausos fueron unánimes, con vítores hacia su fallera mayor. El alcalde hizo entrega a nuestra reina de las llaves de la ciudad, tras su brillante intervención, finalizando el acto con los himnos regional y nacional.” [\[23\]](#)

I es que la primera Crida també va ser el primer acte on es van entregar les claus de la ciutat. Rosa encara conserva com un tresor una clau molt gran en bronze, daurada, i també molt treballada on es pot llegir: Clau de la Ciutat i per l'altra cara l'any: 1976.

Fallera major de 1977: Emilia Esteve Canet

L'any 1977 una jove Emilia Esteve va ser nomenada fallera major. Ella va ser la primera fallera major de la ciutat que hi havia sigut l'any anterior fallera major de la seua comissió, l'Avinguda, tal com conta en El Granerer:

A propuesta de la Junta Local Fallera de Torrente, previa su aclamación unánime, ha sido aprobado por el Ayuntamiento el nombramiento de Fallera Mayor y Reina de las Fiestas Patronales para el ejercicio 1977-78; a favor de la gentil señorita Emilia Esteve Canet. [\[24\]](#)

En una entrevista realitzada en nostra revista oficial, Emi parlava de la seua trajectòria:

-He vivido algunos años fuera de España y lejos de Valencia; nos obstante, aunque sólo conocía las fallas por revistas que rernitían mis familiares, siempre anhelé estar en mi pueblo durante esos días; en mis sueños de niña caminaba vestida de fallerita entre miles de falleras como yo; cuando conocí el ambiente fallero supe que todo ello formaba parte de mí... Desde luego, nunca imaginé que un día podría ostentar este título: «Fallera Mayor de Torrente». Soy ya fallera cinco años y por mí lo sería toda la vida; la mayoría de mis familiares son falleros... A mi novio le conocí en la Falla Avenida Mártires, a la que pertenezco y de la cual he sido Fallera Mayor en el pasado ejercicio. Vivo todo el año la gran ilusión de unos días que se tos hacen siempre muy cortos... Veo el incansable trabajo y sacrificio del pueblo fallero para conseguir, con la »plantá», ver realizado su sueño, fruto del esfuerzo y espíritu de todo valenciano. Sobre cenizas aún calientes, y entre sollozos, se renueva el empezar nuevamente intensificando nuestra ilusión de ser falleros, y veo también la paciencia y sacrificio de esas mujeres, esposas y novias de falleros, prestando su ayuda desde sus hogares... Si tuviese que resumir lo que siento, lo haría en unas palabras: para mí, ser fallera es... ser valenciana.

– ¿Encuentras alguna cosa que añadirías a la fiesta?

-Si estuviere en mis manos, añadiría más días a las fiestas; se rne hacen cortísirnos, y llegado el día de San José no puedo pensar que ya están terminando, que pronto lo que tanto costó de realizar se va a destruir, a escapársenos en humo, que-dando algunas cenizas sobre las calles... También quisiera que todo el pueblo torrentino participara más íntimamente en todos los actos; dio daría mayor relieve y brillan-tez a las fallas. En el acto de la «CRIDA» invitaré a todos los torrentinos y visitantes de nuestra ciudad a que me acompañen durante estos días en mi reinado; hoy, desde mi casa, adelanto esta invitación.

– ¿Qué suprimirías de la fiesta?

Los pequeños disgustos que ocasionan algunos; disgustos porque todo el mundo no nos entiende y dificultan nuestra labor; hay veces que te desesperas al ver que nadie te ayuda...; mas luego pasa todo porque son mayores las alegrías al ver que, pese a todo, has triunfado. Y no creo ya que, sobre nada, porque el mal tiempo y la lluvia sólo Dios lo puede eliminar.

– ¿Y a tu vida, qué cauce piensas darle?

-Me ilusiona el estudio; actualmente curso segundo de Farmacia en la Universidad de Valencia; alterno éstos con las clases en el Club de Idiomas de Torrente como profesora, intentando compaginar ambas actividades en lo posible, aunque a veces no resulte ello muy fácil. Para el futuro no he programado nada. Eso sí, pienso terminar mis estudios y casarme; lo demás... ya lo dirá el tiempo. De momento pienso disfrutar de todo cuanto pueda y corresponder lo mejor posible al pueblo de Torrente. Mi gratitud para todos, y mis deseos de que sean tan felices como lo soy ahora con este nombramiento.[\[25\]](#)

El 1977 serà l'últim de Jose Roig com a president de JLF, perquè va emmalaltir greument i després de falles va faltar. En eixe any la falla Nicolàs Andreu i voltants va veure la llum, junt amb la falla Saragosa i la falla Xenillet, junt amb «El Cant de l'Estoreta» i els primers Jocs Florals de Torrent, que s'integraven en unes falles ja completament institucionalitzades. Junta Local donava cada any un pas més en el seu creixement, espentada per l'època de canvis que estaven a punt d'arribar. Per la seua banda el crit de començament de festes tingué lloc el dissabte dia **5 de març**, a les 21 hores, també des del balcó de l'Ajuntament “amb assistència de totes les falles de Torrent, la Fallera Major, Cort d'Honor autoritats y Junta Local Fallera.[\[26\]](#)”

L'afortunada comptava en una entrevista prèvia que en l'acte de “La Crida convidaré a tots els torrentins i visitants de nostra ciutat a que m'acompanyen durant estos dies en el meu regnat, hui des de ma casa, avance eixa invitació.[\[27\]](#)” I així va ser. En parlar en Emi recorda la Crida com si fora ahir, sobre tot, perquè va ser una nit:

“De molt de fred, però molt emocionant, encara recorde la quantitat de gent que va estar present en l'acte, vestida de valencians, no com ara. A l'actualitat tire en falta eixe compromís del faller de vestir-se amb les gales valencianes. Recorde perfectament eixir al balcó de l'Ajuntament i vore tots els estandarts i al voltant de 20 o 30 fallers per comissió (en aquell moment eren 16 falles). El meu parlament va ser curt, un foli d'extensió, sense massa artificis, sinò una invitació a tots a acudir a la festa. Recorde el començament del parlament d'esta manera: “Torrentins, en estos moments gojossos de

la Crida a la festa de San Josep en el que em cab l'orgull i satisfacció de ser jo qui us convida del del fons del meu cor..." Tot el text el vaig preparar jo a soles i va ser molt emotiu, igual que el moment de rebre les claus de la ciutat. La meua clau era un poc més gran que les que es fan ara, era de color bronze (ara són més daurades) i el vestit que lluïa era una gasulla verd i or, que va ser l'únic vestit que em vaig fer com a Fallera Major, perquè era el que s'estilava per aquell moment i degut també a que anàvem a molts pocs actes vestides de valenciana. Eixe any, quasi tot l'exercici em va acompanyar Arturo Boix, que era secretari, però va exercir de vice president primer de facto, perquè Josep Roig va caure molt malalt. De fet la Crida començà amb unes paraules d'Arturo, després el meu parlament i el de l'alcalde per acabar. Va ser una nit de moltes emocions." [\[28\]](#)

Com anècdota podem dir que la Gasulla verda que va lluir Emi com fallera major va ser arreglada 40 anys després per a la Crida que va pronunciar la seua filla major, Noelia Maroto Esteve, fallera major de Torrent de 2011 i que va estrenar eixe dia.

Fallera major de 1978: M. Pilar Puig Ramos i primera infantil

L'any 1978, el càrrec recau en M. Pilar Puig Ramos, de la falla Sants Patrons, també va ser màxima representants d'esta comissió l'any anterior. Eixe any és recordat perquè Torrent crea la figura de la fallera major infantil, i ho serà eixe primer any de vida la xiqueta Maria José Fabià. Un any de molts canvis. Després de la Transició espanyola i amb la Consituticó es produïx un canvi de signe polític, una transició a la Junta Local Fallera, promogut pel canvi a l'Ajuntament, així ens ho fa constar SanFelix a El Granerer:

"En 1977 vist el canvi d'orientació política i regim de la nació espanyola, i també el estat dolent de salut del president Roig, fou anomenat per a este menester (president) Amador Yago Durá, confirmats en els càrrecs el secretari Boix, i el tinent d'alcalde Alejos, i en assemblea de presidents varen ser elegits quatre d'estos per a distribuir el càrrecs i escollir els representants de les Falles que havien de col·laborar en les tasques de Junta Local." [\[29\]](#)

El consistori continuava presidit per l'alcalde Vicente Soria, però tal i com podem imaginar esta formació de Junta Local responia quasi més bé a una gestora. Les barriades del «Chenillet» i «carrer de Zaragoza i voltants» integraren dos noves comissions. La falla barri del Carmen de Picanya continuava la seua unió amb la nostra ciutat.

Levante arreplega la Crida d'eixe any de la següent manera:

"ante las numerosas representaciones de las 18 fallas locales y gran afluencia de público que llenaba nuestra plaza, se celebró el acto en el que pronunciaron entusiastas alocuciones invitándolas al pueblo de Torrent, el alcalde la ciudad, señor Soria Planells, el secretario de la Junta Local, Boix Miquel, y fallera major, señorita Puig Ramos a quien le fue entregada la llave de la ciudad, terminando el acto con las notas del himno regional." [\[30\]](#)

Com veiem en la notícia no es fa referència a la Fallera Major Infantil de Torrent, Maria José Fabià Company, i es que les xiquetes no van tindre rèplica de la clau fins molts anys després.

Fallera major de 1979: Rosa Ascensión Bartual Portero

Al 1979 la fallera major de la ciutat va ser Rosa Ascensión Bartual Portero, de la falla Sedaví, la primera d'esta comissió. El 2 de març d'eixe any va ser la seua proclamació al Montecarlo, junt amb la de la xiqueta M. Ángeles Velduque Climent, sent el mantenidor Vicente J. Ubeda Ubeda.

La Crida va caure un **dissabte 3 de març**, a les 20 de la vesprada. Com veiem, este és el primer any en el que manté l'hora tal i com a l'actualitat, encara que variarà segons l'any. S'elimina la figura del president de Junta Local Fallera i és l'alcalde, encara Vicente Soria, qui estrena el títol de "Presidente Nato", com a màxim edil. Per la seua banda Arturo Boix estrena el càrrec de vice president 1r i Jose Perpiñà el de vice 2n.

Fallera major de 1980: Mª Carmen Hidalgo i Pavón

Les falles de 1980 seran les primeres de l'alcalde socialista Rafael Marín. Com hem vist, en 1979 se celebren les primeres eleccions democràtiques i les falles següents Marín ja apareix com a President Nat de Junta Local, mentre que el vicepresident primer va ser Francisco Climent. En 1980 totes les mirades se centraven en la figura de la Fallera Major, una dona que per primera vegada en la història havia sigut triada per votació popular. Parlem de la fallera democràtica i de la Fallera Major de Torrent de 1980 era: Mª Carmen Hidalgo i Pavón. La màxima representant va pronunciar el seu discurs des del balcó de l'Ajuntament el dissabte 1 de març. L'acte anava guanyant solera al si de les comissions que ja el consideraven com un dia de festa plena, cosa que esdevindria als 90 una festa de l'excés. Tal i com llegir al llibret de Sant Roc d'eixe any: *"A este acte, com és tradicional, assistirem amb roba de gala, i acompanyats de nostra banda de cornetes i tambors, i pirotècnics que faran pols vint o trenta mil masclets (es tracta de passar desapercebuts)"* [31] Este serà l'últim any en el que la Crida se celebre en el blacó de l'antic Ajuntament. La Casa del poble es recuperaria com a escenari per a l'acte però anys després i en un altre escenari.

Fallera major de 1981: Amparo Ortí González

Les falles de 1981 comencen amb canvis i abans d'hora, com a simple curiositat podem dir que la Crida es va celebrar després de que tingeuren lloc el cant de l'estoreta (diumenge, 1 de març) i la proclamació de les falleres majors (divendres, 6 de març), amb l'agenda així d'atapeïda a l'endemà es va donar cita al món faller per celebrar el tret d'eixida. El **dissabte 7 de març** de 1981 Amparo Ortí González, Fallera Major de Torrent, va pronunciar el seu parlament de "la Crida de la gran setmana fallera" des del balcó de Junta Local Fallera (recordem que també va ser triada per votació popular, junt amb Joana Sanchis, FMIT). Este canvi d'ubicació ve motivat per la importància que venia assolint la Junta Local. Amb el temps i la seua consolidació definitiva, Junta Local estrenà la seua primera oficina en l'antic Ajuntament, tal i com ens conta Arturo Boix: *"Junta Local disposava d'un local en l'actual Casa de la Cultura Junta Local, concretament al primer pis, on ara està la sala d'actes. Eixa va ser la primera seu de la Junta Local Fallera d'esta segona època"* - Boix afirma que d'allí la Crida passà al carrer Ramón y Cajal, 7 on anys després va instaurar la seua segona ubicació: *"Junta Local Fallera disposava d'un despatx on feiem les reunions en la primera planta de l'edifici municipal, al costat del despatx de l'alcalde."* Esta ubicació prompte canvià per a celebrar-se en el

marc històric reivindicat i que a dia de hui es conserva -després d'altres ubicacions. L'any següent les falles de la ciutat reben la festa fallera a la porta de Torrent.

Com hem vist, les primeres falleres van ser triades per la Junta del moment, però amb l'arribada de la democràcia Torrent va triar per votació popular les màximes representants. La primera fallera major democràtica va ser de l'any 1980 i va recaure en M. Carmen Hidalgo i Pavón i la segona va ser l'any següent Amparo Ortí i Gonzalez. Al 1983 es va crear la joia que les identifica com a màximes representants i l'elecció de les màximes representants va passar a un sistema de jurat que han anat variant amb el pas del temps.

La història de les falleres major de Torrent ben val un llibre on s'arreglen les seues emocions i vivències, però hem cregut necessari ficar les primeres línies a les primeres dones que es van atrevir a representar la ciutat, sense tindre massa clar el que allò comportava. Amb el pas del temps la gent encara les recorda.

25é aniversari (+2) i 40é aniversari

L'any 1997 la Junta Local Fallera del moment va celebrar l'acte del 25é aniversari d'esta figura però, per desconeixement, oblidaren les falleres majors de 1971 i 1972. Este error era degut a que el primer El Granerer data de 1973, de tal manera que començaren a comptar a partir d'esta data, deixant-se a l'oblit a les dos primeres: M. Carmen Fernández Cubes i Purín Mora Alandi. Eixe any es va fer una mostra de vestits de falleres majors, bandes i quadres. L'any següent, el 1998 una sessió plenària repararia l'error i es va fer un acte de celebració en un restaurant on s'entregaren a totes les representants la joia que les acredita com a les màximes representants de les falles de cada any.

Al 2010 la Junta Local Fallera va celebrar l'acte del 40é aniversari d'esta figura com a primer pas per assentar les bases històriques de la festa i començar el procés de redactar l'expedient per a que les falles foren declarades Festes d'Interés Turístic Autonòmic, cosa que el Consell aprovà definitivament al 2015. Així doncs, l'Auditori de Torrent obrí les portes el 15 de gener de 2010 per celebrar una gala a la qual assistiren la majoria de les protagonistes: projeccions històriques, vídeos il·lustratius del naixement de la falles a Torrent i fotografies de tots els temps van ser el fil conductor de més de 100 anys traduïts en documents que serviren per a mostrar l'evolució de la festa des de 1900 (any en què es plantà la primera falla documentada) fins al dia de hui. Cronològicament,

desfilaren les protagonistes, per dècades, a la vegada que es contextualitzada històrica i localment, acompanyades pel fil musical de cada etapa. Les protagonistes van rebre una reproducció de les claus de la ciutat i una còpia del pasdoble Fallera Major, estrenat durant eixe exercici, obra del compositor de La Unió Musical, Francisco Andreu Comos.

Pasdobles per a reines

El pasdoble era una altra assignatura pendent, ja que la màxima autoritat fallera de la capital de l'Horta Sud necessitava d'un tret musical diferenciador que marcara la seua arribada. La fallera major de 2010, Cristina Garcia Anchel, va ser la primera afortunada en estrenar este pasdoble. La seu de la Unió Musical de Torrent (UMT) va acollir la nit del 24 de setembre de 2009 l'estrena del pasdoble. Manuel Enguídanos va ser l'encarregat de dirigir a la formació musical torrentina, la qual féu un repàs a la música tradicional

valenciana, amb diverses marxes mores, així com la suite simfònica Impressions festeres, de B. Adam Ferrero, i la popular El cant del valencià de Pedro Sosa. Quan va arribar el gran moment, Enguídanos va cedir la batuta al compositor torrentí, Francisco Andreu Comos, en el moment d'interpretar el pasdoble dedicat a la màxima representant del món faller torrentí. Al finalitzar el concert de la Banda Simfònica de la UMT, l'alcaldesa de Torrent, M. José Català, va fer entrega al compositor torrentí d'una placa commemorativa en reconeixement a la seua aportació al patrimoni cultural i també n'entregà una altra al president de la UMT. Des d'eixe any, la composició sona en cada acte oficial en el que fa aparició la fallera major de la ciutat, compassos per donar-les la benvinguda durant la resta d'anys i que se'ls queda gravat a foc cada vegada que el tornen a sentir, passen els anys que passen.

Uns mesos després, les falleres majors infantils també tindrien este honor. A petició de l'Ajuntament, el Cercle Catòlic es va encarregar de crear el pasdoble infantil. El compositor José Martínez va crear esta obra estrenada per la banda del Cercle, juntament amb el director, Carlos Piles. La seu del Cercle Catòlic de Torrent va acollir la vesprada de l'11 de març l'estrena d'este pasdoble, que va presenciar la fallera major infantil de la ciutat, Maria Fernández Chust. La interpretació d'esta estrena va ser molt emotiva i amb un públic reduït per motius d'espai. La peça es caracteritza perquè té molta força i per la gran presència dels instruments de fusta. Al finalitzar el concert de la Banda del Cercle Catòlic, el director va entregar les partitures a la màxima edil i a este d'una placa commemorativa en reconeixement a la seua aportació.

Han passat cinc dècades, però la il·lusió de totes elles és la mateixa. Hem deixat per al final el record d'Amparín Miquel i Marín, la primera fallera major que ha tingut una comissió de Torrent. Ella va ser fallera major en 1944 i, per tant, la màxima representant de la festa fallera del moment ja que la seua falla, Plaça del Caudillo, era l'única comissió fallera que hi havia a la ciutat. Amparín ens va deixar 30 d'agost de 2017: pionera no només al món de les falles, sinó al Torrent que va viure, al ser dona independent, amb estudis i treballadora en una època on estava mal vist que les dones treballaren fora de casa. Tot un exemple de dona torrentina que va ficar el primer pas a la representació de la dona amb la il·lusió i l'esperança de no perdre les nostres arrels.

Dos anys de regnat: les falles de la pandèmia

De totes les joves que han ostentat el càrrec de fallera major hi ha una que es recordarà per ser la fallera major que va estirar el seu regnat durant dos exercicis fallers. Parlem d'Alicia Pallardó Benavent, fallera major de Torrent de 2020, que va continuar en el càrrec fins les falles de 2021, a causa de la cancel·lació de la festa per la pandèmia provocada per la covid-19.

Així doncs, el 12 de maig de 2020 es va ratificar la cancel·lació de la festa en el ple de l'OAM de la JLFT on també s'aprovà el tancament d'exercici econòmic de l'exercici faller de 2019-2020, la continuació dels representants de les 29 falles per a l'exercici 2020-21 (independentment de l'edat de si algun xiquet o xiqueta passa a majors), així com la continuïtat de les falleres majors de Torrent i Corts d'Honor. Amb aquesta decisió de consens Alicia Pallardó Benavent i Sandra Peris Embuena serien les úniques joves de la història en repetir en el càrrec, al igual que les seues companyes de la Cort d'Honor.

Falleres majors de Torrent	Any	Falla
M ^a Carmen Fernández Cubes	1971	Avinguda
Purín Mora Alandi	1972	La Plaça
M ^a Aurora Martínez Simó	1973	Ramón y Cajal
M ^a Asunción Cubes Segura	1974	La Plaça
Amparo Femenia Gil	1975	C. Toledo
Rosa María Ros Mora	1976	La Plaça
Emilia Esteve Canet	1977	Avinguda
M ^a Pilar Puig Ramos	1978	Sants Patrons
Rosa Ascensión Bartual Portero	1979	Sedaví
M ^a Carmen Hidalgo Pavón	1980	Àngel de l'Alcasser
Amparo Ortí González	1981	Àngel de l'Alcasser
Marisa Parrilla Jiménez	1982	Sants Patrons
M ^a José Aracil Furió	1983	Avinguda
Gemma Peris Pérez	1984	Ramón y Cajal
M ^a José Martín García	1985	Camí Reial
Toñi Muñoz García	1986	Àngel de l'Alcasser
M ^a Carmen Gómez Pedrós	1987	Santa Llúcia

M ^a Carmen Royo García	1988	Avinguda
M ^a Carmen Esteve García	1989	Cotxera
M ^a Del Mar Cruz López	1990	Nicolau Andreu
Aurora Piles Mestre	1991	Ramón y Cajal
María Cortes Cervera	1992	Sants Patrons
Magdalena Puig López	1993	Ramón y Cajal
Celia Fernández Martínez	1994	La Plaça
Raquel Royo Navarro	1995	Avinguda
Lorena Andreu Guillen	1996	La Plaça
Ana Royo García	1997	Avinguda
Nélida Carratalá Montoro	1998	Ramón y Cajal
M ^a Teresa Soto Soriano	1999	Xenillet
Mila Olivares Aracil	2000	Avinguda
Vicky López Navarro	2001	Lope de Rueda
M ^a Rosa Almerich Llópez	2002	Avinguda
Silvia Poveda Prieto	2003	Sant Gregori
Laura Úbeda Martínez	2004	La Plaça
Isabel Amador Belda	2005	Lope de Rueda
Marian Garrigues Inarejos	2006	Àngel de l'Alcasser

Patricia Sáez Orea	2007	Pare Méndez
Susana Martínez Layos	2008	Àngel de l'Alcasser
Sandra Fas Mompó	2009	Avinguda
Cristina García Anchel	2010	Sant Roc
Noelia Maroto Esteve	2011	Avinguda
Inma García Barat	2012	Ramón y Cajal
Rebeca Piles Andrés	2013	Sants Patrons
Bea Fernández Olivares	2014	Sant Gregori
Esther Beguer Montoro	2015	C. Benemèrita
Noelia Peinado Arce	2016	Nicolau Andreu
Carmen Sirvent Garrigues	2017	Avinguda
María Jesús Rincón Prieto	2018	Saragossa Parc Central
Carmen Raga Ortí	2019	C. Toledo
Alicia Pallardó Benavent	2020-21	Avinguda

[1] Beguer Esteve, Vicent (1980). «*Les falles i Torrent: Xicoteta història*», El Granerer 1980

[2] Beguer Esteve, Vicent (1980). «*Les falles i Torrent: Xicoteta història*», El Granerer 1980

[3] “Resumen de las fiestas fallera de nuestra Ciudad”. Torre, marzo de 1970.

[4] El Granerer, 1973. Pàg. 9. Torrent.

[5] Beguer Esteve, Vicent (1980). «*Les falles i Torrent: Xicoteta història*», El Granerer 1980

[6] Torrente. Boletín de Información. Març, 1971. Pàg. 6.

- [7] Torrente. Boletín de Información. Març, 1971. Pàg. 5.
- [8] Dades de 2019, segons la GVA, portal Argos de banc municipal: <http://www.argos.gva.es/>
- [9] Torrente. Boletín de Información.. Març, 1971. Pàg. 5.
- [10] Torrente. Boletín de Información.. Març, 1971. Pàg. 5.
- [11] Torrente. Boletín de Información.. Gener, 1972. Pàg. 1.
- [12] Torrente. Boletín de Información. Abril, 1972. Pàg. 3.
- [13] Torrente. Boletín de Información. febrer, 1973. Pàg. 3.
- [14] Torrente. Boletín de Información. gener, 1973. Pàg. 4.
- [15] El Granerer, 1974. Pàg. 7.
- [16] Beguer Esteve, Vicent (1976). *Les falles de l'any passat*, en El Granerer, 1976, pàg. 17
- [17] Beguer Esteve, Vicent (1976). *Les falles de l'any passat*, en El Granerer, 1976, pàg. 17
- [18] Las Provincias, 27 de febrer de 1976.
- [19] Per aquell moment la màxima representant estava acompanyada per 15 membres de la Cort d'Honor: Conchín Chust Andreu, Mª Carmen Escrivá Gutiérrez, Alejandra Mercado Blasco, Josefina Miquel Ortí, Amparo Ramos Escrivá, Anita Mateu Moreno, Rosario Carratalá Vilanova, Pepita Islas Arenas, Mª José Real Esteban, Mª Carmen Calvete Silla, Mª Luisa Fortea Escuin, Mª José Sáez Paredes, Amparo Pampló Cruz, Rosa Mª Isarte Iborra i Amalia Cervera Piquer.
- [20] Sánchez, Aitor. 50 anys de la Crida. El Granerer. 2016.
- [21] Entrevista amb Rosa Ros Mora, realitzada el 21 de febrer de 2016.
- [22] Torrente Boletín de Información. Abril de 1976.
- [23] Las Provincias, Aurelio Torrijos, març de 1976
- [24] El Granerer, 1977. Torrent.
- [25] SANFELIX. Entrevista a la FMT. .El Granerer, 1977. P. 8.
- [26] El Granerer 1977. Programa d'actes. Ajuntament de Torrent. pàg. 45.
- [27] El Granerer 1977. Programa d'actes. Ajuntament de Torrent. Pàg. 8.

[28]Entrevista a Emilia Esteve del 21 de febrer de 2016

[29] Sanfeliu, Joan Bte. (1978): “breu historial de les falles torrentines”, dins del núm. 6 d'*EI Graner*, 1978.

[30]Levante, 8 de març de 1978.

[31]Llibret falla Sant Roc, març de 1980.